Jüdische Pester Zeitung.

דיעזעס בלאטט ערשיינט צוויימאל וועכענטליך
אונד קאָסטעט פֿיר
עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו.
האלביעהריג 4 „
פֿיערטעל-„ 2 „

פֿיר'ס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולדען עסט. וועהר.
האלביעהריג 4 „ 50 קרייצער
פֿיערטעל-„ 2 „ 25 „

אננאָנצען
אונד זאָנסטיגע פּריוואט-אנצייגען ווערדען מיט 10 קר. פֿיר 6 שפּאלטיגע פעטיט-צייללע בערעכנעט.

יידישע פעסטער צייטונג
(דאָננערסטאג-אויסגאבע)

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פּרענומערירען
אונד דער פּרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם טאגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פעסט
רעטטיגנגאססע נר' 7,
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.
פּרענומעראנטענזאממלער ערהאלטען 10% ראבאטט.

Nr. 69. זעכסטער יאהרגאנג.
פעסט, כא אלול ה'ת'ר'ל'ד'.
Pest, den 3. September 1874.

דיא קרופפ'שען קאנאָנען.

מאן פֿראגטע איינמאל איינע אייטלע דאמע, וועלכע זיך גערנע פֿיר יונג אויסגאב אונד דאהער איהרע יאהרע פֿערלייגנעטע, וויא אלט זיא דענן אייגענטליך זייא? — „ראטהען זיא איינמאל!" אנטוואָרטעטע דיא דאמע. — „„נון, זיא ווערדען שאָן בייגאהע 40 יאהרע אלט זיין!"" ערווידערטע דער פֿראגער. — איבער דיעזעס ערראטהען וואר דיא שטאָלצע דאמע האָכסט אויפֿגעבראכט אונד זיא זאגטע מיט גראָסטער ענטריסטונג: „אום גאָטטעס וויללען, וויא קאָננען איהנען דענן זאָ עטוואס גאר אין געדאנקען קאָממען, דאס איך שאָן 40 יאהרע אלט בין; איך בין יא ערסט פֿאָר איינינען וואָכען 39 יאהרע אלט געוואָרדען!"

העטטע מאן דא ביי דיעזער גראָסען ענטריסטונג ניכט מיינען קאָננען, דאס זיך יענער הערר ווענינסטענס אום 20 יאהרע אירדטע — אונד ער אירדטע זיך דאך נור אום איינינע מאָנאטע!"

זאָ מאכען עס יעטצט דיא צייטונגען מיט דען קרופפ'שען קאנאָנען. דער „פעסטער ללאָיד" האטטע געשריעבען, דאס ביז אונזערע קאנאָנען 70 טרעפֿפֿער מאכען, מאכען דיא קרופפ'שען קאנאָנען 1700 טרעפֿפֿער. נון קאָממען דיא אנדערען גראָסען צייטונגען מיט גראָסטער ענטריסטונג איבער דיעזע איבערטרייבונג אונד שרייען, וויא דענן דאס גאר דעם בעריכט-ערשטאטטער דעם ללאָיד איינפֿאללען קאָננטע, זיא וואָרען יא זעלבסט ביים פֿערגלייכס-שיעסען אונד איבערצייגטען זיך, דאס וועהרענד אונזערע קאנאָנען 618 מאל טרעפֿפֿען, טרעפֿפֿען דיא קרופפ'שען קאנאָנען 3398 מאל.

העטטע מאן ביי דיעזער גראָסען ענטריסטונג ניכט מיינען קאָננען, דאס זיך דיא אנדערען צייטונגען איבערצייגטען, דאס גאר אונזערע קאנאָנען בעססער זייען אלס דיא קרופפ'שען? — אונד דאך געשטעהען זיא יא זעלבסט נאך איהרער אייגענען צאהלען-אנגאבע, דאס דיא קרופפ'שען קאנאָנען אום דאס פֿינף-פֿאכע אונזערע קאנאָנען איבערטרעפֿפֿען! —

ווענן וויר נון אויך נאך דיעזער לעטצטען אנגאבע מיט איינעם פֿיינדע קריעג פֿיהרען, וועלכער קרופפ'שע קאנאָנען האט, זאָ מיסטע אונזערע ארטיללעריע פֿינף מאל זאָ שטארק זיין, אום נור דער ארטיללעריע דעס פֿיינדעס גלייכצוקאָממען. מאן ווירד אלזאָ דיעזער טהאט-זאכע ניכט ענטגעהען קאָננען, אונזערע ארמעע ווירד זיך דיא קרופפ'שען קאנאָנען אנשאפֿפֿען מיססען אונד דיעזע געשיכטע ווירד 45 מילליאָנען גולדען קאָסטען! שאָן אין דער נעכסטען דעלעגאציאָנס-זיטצונג ווירד אונזער קריעגס-מיניסטער פֿארלייפֿיג נור פֿינף מילליאָנען צו דיעזעם צוועקע פֿערלאנגען.

דיא דעלעגאציאָן ווירד דיעזען נייען קריעגס-מיניסטער (באראָן קאָללער) ניכט איינמאל פֿאָרווירפֿע מאכען קאָננען, וואָרום ער זיך ניכט גלייך אנפֿאנגס דיעזע קרופפ'שען קאנאָנען אנשאפֿפֿטע, דענן ער ווירד לייכט אנטוואָרטען קאָננען: וואר איך דענן פֿריהער מיניסטער? באראָן קוהן וואר ביי דער נייען ארמעע-איינריכטונג קריעגס-מיניסטער אונד ער העטטע דאמאלס גלייך דיא קרופפ'שען קאנאָנען איינפֿיהרען זאָללען; היינטע אבער איזט מעהר קיינע צייט צום פֿאָרווירפֿע-מאכען, מאן איזט איינמאל (ווענן אויך שאָן שפּעט) צור איבערצייגונג געלאנגט, דאס וויר נור קרופפ'שע קאנאָנען האבען מיססען — אונד דער הערר מוס האט פֿיעל צו בעפֿעהלען!

דער דעפּוטירטע יוֹקאי שרייבט היעריבער אין זיינער צייטונג פֿאָלגענדעס:

„עסטערריך האט זיינע אבטפֿפֿינדער מעססינג-קאנאָנען מיט דען קרופפ'שען שטאהל-קאנאָנען פֿערגליכען — אונד ביי איינעם זאָלכען פֿערגלייכע האט עס זיך פֿרייליך הערויסגעשטעללט, דאס אונזערע מעססינג-קאנאָנען געגען יענע שטאהל-קאנאָנען אין קינדערשפּיעל זינד. וואָרום האט מאן אבער ניכט דען פֿערגלייך מיט אונזערען אייזערנען קאנאָנען געמאכט? האבען וויר דענן קיינע אייזערנע קאנאָנען? דיעזע גאנצע אויפֿזיעהען-מאכענדע געשיכטע קאָממט מיר ניכט יוסט פֿאָר! איך האבע אין וויען דאס גראָסע וואפֿפֿען-הויז אונזערער ארמעע געזעהען אונד איך וויים, דאס וויר דאָרט גראָסארטיגע אייזערנע קאנאָנען מיט שרעקליכען האללען-מאשינען געשאָססען האבען. — דיעזע אייזערנען קאנאָנען האבען ביי דער מעערעס-שלאכט פֿאָן ליססא (אדמיראל טעגעטהאָף געגען דיא איטאליענער אים יאהרע 1866) געצייגט, דאס זיא דיא פֿיינדע ניעדערשמעטטערן קאָננען — וואָרום האט מאן אלזאָ ניכט דיעזע אונזערען גוטען אייזערנען קאנאָנען מיט דען פּרייסישען שטאהל-קאנאָנען פֿערגליכען? וואס וואָללטע מאן אייגענטליך מיט דעם פֿערגלייך בעצוועקען? וויל מאן פֿילייכט רוססלאנד צום נארען האלטען אונד איהם זאגען, דאס וויר זעהר שלעכטע מעססינג-קאנאָנען האבען, דאמיט רוססלאנד אין דער מיינונג זייא, דאס וויר שוואך זינד אונד איינען לייכטען קריעג געגען אונס אויפֿנימט אונד ווענן שאָן דיא רוסישע ארמעע היער איזט, דאנן נעהמען וויר ערסט אונזערע גוטען אייזערנען קאנאָנען אונד שיעסען דיא רוססען טאָדט? וויל מאן פֿילייכט אין זאָלכעם קינדער-שפּיעל אלס פֿאָפּפּערייא געגען איינע אנדערע מאכט אנווענדען? אדער וויל מאן נור דעם איינינען פֿאָלקע שרעקען אייניאגען, דאס וויר צור אבוועהר געגען איינען פֿיינד ניכטס האבען, וועסהאלב וויר רעכט דיא טאשען אויפֿמאכען אונד דאס געלד צור הערביישאפֿפֿונג פֿאָן קאנאָנען הערגעבען זאָללען? אדער וויל דער קריעגסמיניסטער נור פֿאָן דער דעלעגאציאָן נאך איינינע מילליאָנען הערויספֿאפֿפֿען אונטער דער אויסרעדע, דאס וויר קיינע אייזערנע קאנאָנען האבען? איך ביטטע דאהער דיא הערערן פּרינצען אונד גענעראלע נאך איינמאל איין פֿערגלייכס-שיעסען מיט אונזערען אייזערנען קאנאָנען, וועלכע וויר דאך אויך האבען, צו פֿערזוכען; זינד אויך דיעזע שלעכט אדער זינד זיא צו וועניג, דאנן ערסט מוס מאן אן דען קאנאָנען-אנקויף דענקען!"

זאָ שרייבט „יוֹקאי מאָר" אין זיינער אונגארישען צייטונג „האָן": דיא הייטיגען צייטונגען לאבען איהן אבער אויס אונד זאגען, דאס דיא מאאר אייזערנען קאנאָנען, וועלכע וויר האבען, אויך נור פֿאָן קרופפ געקויפֿט וואורדען.

נור אונזערע קריעגס-שיפֿפֿע אויף דעם מעערע, וויא אויך אונזערע פֿעסטונגען האבען אייזערנע קאנאָנען אונד בייערע קאנאָנען-גאטטונגען מוסטען דאמאלס פֿאָן קרופפ געקויפֿט ווערדען, אבער זאָנסט האבען וויר נור שלעכטע מעססינג-קאנאָנען.

אונזער קאָניג ביי דער ארמעע.

דיא שלאכט אם 29. אויגוסט.

זאמסטאג האט וויעדער איין גראָסער געמאכטער קריעג אין דער אומגעבונג פֿאָן טאָטיס שטאטטגעפֿונדען. עס בעפֿינדעט זיך דאָרט נעמליך איין האָהל-וועג צווישען צוויא שטיילען בערגען, זאָ דאס איינע ארמעע נור אין שמאלער רייהע דיעזען וועג דורכפאססירען קאנן. דיעזער וועג וואר נון פֿאָן דעם געמאכטען פֿיינדע פֿערשטעללט, דאמיט דער אנדערע פֿיינד ניכט דורכמארשירען קאָננע. דריא רייטעריא-רעגימענטער אונד דריא קאנאָנען-רייהען אונטער קאָממאנדאָ דעס גראפֿען סאפּארי העטטען אבער דיעזען וועג ערשטירמען זאָללען. דער פֿיינד, וועלכער דען האָהלוועג פֿערטהיידיגטע, אום דיא אנדערען ניכט דורכפאססירען צו לאססען, וואר איין הוסארען-רעגימענט מיט איינער רייהע פֿאָן קאנאָנען אונטער קאָממאנדאָ דעס גראפֿען פֿאָן נאָאללים. דער קאָניג, וועלכער אויף זיינעם פּפֿערדע אונטער דען פֿיינדליכען אונד פֿריינדליכען ארמעען הערומגעריטטען איזט, וואר איבער דען וועג דעס גראפֿען סאפּארי זעהר צופֿריעדען.

דער קאָניג וויל אויך דיא צייט זיינעס אויפֿענטהאלטעס אין טאָטיס נור דאצו בענוטצען, אום זיך פֿאָן דער טיכטיגקייט זיינער ארמעע צו איבערצייגען. איבער דיעזעס שיין-געפֿעכט פֿאָם זאמסטאג ווירד נאך פֿאָלגענדעס אויספֿיהרליכערעס געשריעבען:

איינע רייטעריא-אבטהיילונג קאם פֿאָם נאָרדען אויף דער שטראסע פֿאָן אלמאש-טאָוואראש אונד האטטע דען שמאלען האָהל-וועג ביי טאָטיס צו פאססירען, בעפֿאָר נאך דער פֿיינד, דער פֿאָן זידען קאם, דען איבערגאנג פֿערהינדערן קאָננטע; אבער שאָן 3000 שריטטע זידליך פֿאָן טאָטיס זינד דיא ביידען פֿיינדליכען ארמעען צוזאממענגעשטאָססען. עס וואר האָכסט אינטערעסאנט, דער ענטוויקעלונג דעס געפֿעכטעס אויף דער גאנצען לאנגען ליניע צוצוזעהען, אינסבעזאָנדערע אין דעם איינגענבליקע, וואָ איין העפֿטיגעס קאנאָנען-פֿייער געהאָרט וואורדע, וועלכעס דיא געפֿאהר אנצייגען זאָללטע, אין וועלכער זיך דיעזע רייהע בעפֿאנד. דיא פֿיינדליכע רייטערייא (קאוואללעריע) וואָללטע דאס אויפֿפֿאהרען דער קאנאָנען פֿערהינדערן, דא שטירצטען אבער צור רעכטען צייט דיא רעגימענטער דער נאָרד-ארמעע הערבּאן; עס קאם צו איינעם געפֿעכטע, וועלכעס מיט דעם זיעגע דער נאָרד-ארמעע ענדעטע. מאן זאה נון דיא רייטערייא דער פֿיינדליכען ארמעע דען ריקצוג אנטרעטען אונד דיא קאנאָנען האבען דעם פֿערפֿאָלגטען פֿיינדע נאכגעשאָססען. דיעס אללעס וואורדע זאָ פּינקטליך אויסגעפֿיהרט, אָהנע דאס יעמאנד בעשעדיגט וואורדע. דער קאָניג מיט דער גאנצען האָהען בעגלייטונג וואָרען ביי דיעזער שלאכט פֿאָן האלב 10 ביז 12 אוהר.

זאָננטאג נאכמיטטאגס וואר אין טאָטיס איין פּפֿערדע-רעננען אים בייזיין דעס קאָניגס; דאביי אבער שטירצטע איין ריטטמייסטער פֿאָם פּפֿערדע אונד בעשעדיגטע זיך לעבענס-געפֿעהרליך.

אם 16. אדער 17. סעפּטעמבער ווירד אונזער קאָניג אין פעסט-אָפֿען איינטרעפֿפֿען. מאן ארבייטעט שאָן יעטצט אין דער היעזיגען בורג צום עמפּפֿאנגע דעס קאָניגס.

קאָסטעט , יע נאָך איהרער גראָסע, 100 ביז 1000, יא זאָגאַר ביז 5000 גולד. מעהר אלס איינע מילליאָן גולדען ווירד אין טריעסט אלליין פיר אתרוגים גע-לאָזט. דער קויף דער פערנאנגלטען קיסטע איזט מאנכמאל נור איין גליקס-שפיעל. אָפטמאלס איזט איין דריטטעל דער אין דער קיסטע ליעגענדען אתרוגים זאָ גוט, דאס מאָן יעדען אתרוג מיט 5 ביז 20 גולדען פער שטיק פערקויפען קאַנן, אָפט אבער איזט דיא גאנצע קיסטע ריין צום ווענווערפען. דיא גריעכען בילדען אלזאָ איינע ארט „סטרייק", אינדעם זיא אללע צוזאממענהאלטען אונד איהרע וואארע ניכט בילליגער געבען וואָללען. — מיט דען אתרוגים-קייפערן געהט עס פאָלגענדערמאסען צו: צוערסט קאָממען יענע, וועלכע דיא אתרוגים איבער האמבורג נאָך אמעריקא פערזענדען, שפעטער קאָמ-מען יענע, וועלכע דיא אתרוגים נאָך פראנקרייך, שוועדען, ענגלאנד, דענעמארק, דייטשלאנד אונד רוסלאנד פערפיהרען. דיא עסטעררייכער קאָממען צולעטצט. דיא אין אזיען אונד אפריקא לעבענדען יודען ערהאלטען דיא אתרוגים דירעקט פאָן קאָרפו.

* ²) מענשען פערבראננט! אם 27. אויגוסט שפעט אבענדס בעשעפטיגטע זיך דער יידישע ווירטהסהייזער, נאמענס יאַקאָב נייטמאנן אין הארשקוט (בייא ראָשנוי) מיט אנפיללונג דער פּאָס-סער מיט שפּירירטוס. זיינע צווייא דיענער, וועלכע ברידער וואָרען, האבען איהם היעבייא מיטגעהאָל-פען. בייא דיעזער געלעגענהייט שלוג דער פּאָכטער אין איין 12 איימעריגעס מיט שפּירירטוס געפּיללטעס פּאס איינע נייע „פּיפּע", וואס אבער זאָ אונגעשיקט אויספּיעל, דאס ביידע דיענסטלייטע, פאָן וועלכען איינער דיא ברעננענדע קערצע היעלט, דורך דען זייטווערטס דער פּיפּע אויסשטראָמענדען שפּירירטוס פאָרמליך איבערגאָססען וואורדען. דער פּאָכטער, אין דער גראָסטען אנגסט אונד פערווירונג, ערגריפּף איינען אין דער נעהע שטעהענדען איימער, דען ער מיט וואססער געפּיללט גלויבטע, אונד איבערגאָס דיא אין פלאממען שטעהענדען מעננער מיט דעם אינהאלטע דעם איימערס. אונגליקליכערווייזע וואר אבער דיא אים איימער בעפּינדליכע פליססיג-קייט עבענפאללס שפּירירטוס, אונד דיא אונגליקליכען ברידער שטאנדען פלאָטצליך אין איינעם וואהר-האפטען פלאממענמעערע. אויך דאס שמערצענס-געשרייא דער אונגליקליכען איילטען ענדליך איינינע דאָרפּלייטע הערבייא, וועלכע דאס פּייער אויך דען-זעלבען ערשטיקטען. דער עלטערע ברודער שטארב שאָן אם דריטטען טאגע אָן דען בראנדוואונדען; פיר דאס אויפּקאָממען דעם יינגערען איזט נאָך אויס-זאגע דעם בעצירקס-ארצטעס עבענפאללס נור זעהר ווענינ האָפּפנונג פאָרהאנדען.

* (פּעסטער כשר-פליישבאַנקע.) דיא פּאָרשטעהער דער דרייא היעזיגען איזראעלי-טישען קולטוס-געמיינדען האבען ביים מיניסטעריאום אונד אויך בייא דער שטאדט-בעהאָרדע דיא ביטטע געשטעללט, עס זאָלל נור דעניעניגען פליישהויערן דאס פערקויפען פאָן כשר-פלייש בעוויללינט ווער-דען, וועלכע היעצו אויך איינע בעוויללינונג פאָן דער געמיינדע האבען. דיעזע ביטטע וואורדע אבער ביז יעטצט נאָך ניכט בעוויללינט.

* (זעלבסטמאָרד.) געסטערן האט זיך היער איין יודע, נאמענס ס' ראָזענבערג, אויס ארמוטה אונד פערצווייפלונג געשלאכטעט.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

אונגארישער נייער ווייצען 89-פפד. 5,35—5,70, 88-פפד. 5,20—5,55 גולד. 87-פפד. 5 — 5,45 גולדען 86-פפד. 5 — 5,30 גולדען. 85-פפד. 4'90—5'15 גולד. פער צאָלל-צענטנער אונד פער קאססא. —

קאָרן 3,90—4,05 גולדען פער 80 פפד.

קוקורוץ 4,45—4'55 גול' פער צאָלל-צענטנער.

האפער 2,15—2,18 גולדען פער 50 פפד.

ווייצען נענען דיא פּאָרינע פרייז-נאָטירונג זינד דיא הייטינען פרייזע אום ניכטס געפאללען. — פער סעפטעמבער-אָקטאָבער 5,10 — 5,12 גולדען. — פער פריה - יאהר 5,45 גולדען. —

קוקורוץ פער מאי-יוני 3'90—3.92 גולד.

האפער פער סעפטעמבער-אָקטאָבער 2.18½—2.19 גול.

מעהל-פרייזע (פער וויענער צענטנער זאממט זאק, פרייא אב פעסט) : נומ' 0 : 13 גולד. 80 קר., נומ' 1 13 גולד. 30 קר., נר' 2 : 12 גולד. 80 קר., נר' 3 : 12 גול. 20 קר. נר' 4 : 11 גולד. 20 קר., נר' 5 : 10 גולד. 20 קר., נר' 6 : 9 גולד. 30 קר., נר' 7 : 8 גול. 30 קר., נר' 8 : 7 גולד. — קר., נר' 8½. 6 גולד. — קר., פיינע קלייע 3 גולד. 30 קר., גראָבע קלייע 2 גולד. 85 קר.

הילזענפריכטע : גראָסע ווייסע באָהנען 6 גולד. פערבינע 5 גולד. לינזען 6—7 גולד. פער מעטצען. גרויער מאָהן 11½ גולד' פער מעטצען. — הירזע - בריין 7.75 גולדען פער צאָלל-צענטנער.

נייערדעפּפעל : מיטטלערע 1'50 גולדען, פרימא 1·80—2 גולדען פער וויענער צטר.

שפּירירטוס פיר נעברויך נייע מעטהאָדע 55 קר' פרעס-העפע-וואארע 57 קר.

ריבאָל (ראָפּפעלט ראפפינירט) 20—20.50 גולדען ראָהעס 18,50 גולד. פער צטר.

אונשליטט (חלב) 26 גולדען.

צוועטשקען. פער נאָוועמבער, באָסנישע פּאס-וואארע 18 גולד.

פּעסטער שלאכטפיעה-מארקט. בייא דעם אם 28-טען ד.מ. היער אבגעהאלטענען וואָכען-מארקטע וואור-דען פערקויפט 5227 אָכסען דאס פּאאר פאָן 110 ביז 400 גולד' 1101 קיהע דאס פּאאר פאָן 100—200 גולדען, 231 מעלק-קיהע דאס פּאאר פאָן 40—125 גולד., 4000 שטיק שאפּע דאס פּאאר צו 10 — 20 גולד. — רינדפלייש פער צענטנער 26 גולד. — קר. ביז 28 גולד. 50 קר.

גוטע פּיער-פּאבע עססיג-עססענין איזט צו האבען בייא הערדן ע. מאננאבערג אין פעסט טאבאק-גאססע נר' 12.

וויענער פרייזע.

ווייצען, פערקויפט 40000 צטר. פרייזע אום 15 קר' געפאללען. באנאטער 88—89-פפד. 5,90 גולדען אב וויען. — סלאָוואקישער 88 — 89 פפד. 5'65 גולדען אב טארנויין. —

קאָרן סלאָוואקישעס 81 - פפינדיג אב וויען 4'65 גולדען.

גערסטע אונגארישע אב וויען 72-פפד. 3.70 גולד' פער נאָרד עסטעררייכישע מעטצען.

האפער אונגארישער אב וויען 47—48-פפד. 5,20 — 5½ גולדען וויענער צענטנער.

שפּירירטוס : פרוכט-שפּירירטוס 54 קר. —

ריבאָל 18¼ גולד. ליינאָל 21,25—22 גולד.

פּעטראָלעאום 10 גולד. —

לאָטטאָ-ציערונג פּאָם 29. אויגוסט 1874.

אָפען 25 88 13 50 53

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער : מאיר בר"י רייז.

בריעפע דער רעדאקציאָן.

הערדן שלום פראָסטינג אין גראָס-מאָשטי : דיא בלעטטער פאָן נר' 1 ביז 28 זינד שאָן גענצליך פערגריפּפען.

הערדן ג' לאָווי אין אוישא : וויר האבען דאס געלד ניכט בעקאָממען. פיעללייכט האבען זיא אונזערע אדרעס-סע ניכט גענויא געשריעבען.

מצבות.

ארנאָלד קאָהן'ס גראבשטיין-לאגער

וויטצנערשטראססע נר' 5 (נעגענאיבער דער עללבאָגענגאססע)

עמפפיעהלט זיך אללען יענען, וועלכע דיא טרויריגע פפליכט דעם גראבשטיינ-זעטצענס צו ערפיללען האבען.

זעהר שאָנע גראבשטיינע אויס מארמאָר אונד גראניט זינד אין גראָסטער אויסוואהל פּאָראטהיג, קאָררעקטע גראווירונגען, זעהר שאָנע שריפטען מיט עכטער פערגאלדונג ווערדען בעסטענס אויס-געפיהרט. — (אם שבת אונד יו"ט ווירד אין דיעזעם געשעפטע ניכט געארבייטעט.)

פרוכטפרייז-טאבעללע

פריכטע	קוואליטעט נעווינכט	פער צאָלל-צטר
ווייצען, באנאטער	85	4.90—4.95
" "	86	5.—5.05
" "	87	5.05—5.15
" "	88	5.20—5.30
" "	89	5.35—5.40
" "		
" טהייס	85	5.05—5.15
" "	86	5.20—5.30
" "	87	5.35—5.45
" "	88	5.50—5.55
" "	89	5.65—5.70
" "	—	—.—.—
" פעסטער באָדען	85	5.05—5.15
" "	86	5.20 - 5.30
" "	87	5.35—5.45
" "	88	5.50—5.55
" "	89	5.65—5.70
" "	—	—.—.—
" וויעסעלבורגער	85	5.10—5.20
" "	86	5.25—5.35
" "	87	5.40—5.50
" "	88	5.55—5.60
" "	89	5.70—5.75
" "	—	—.—.—
		פער מעטצ'
קאָרן	80	4.05—4.10
גערסטע מאלץ	72	3.45—3.05
" פוטטער	72	2.85—2.95
האפער	50	2.15—2.10
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	4.55—4.50
אנדערע גאטטונג	צענטנער	4.50—4.45
רעפס קאהל	75	—.—.—

קורז-טאבעללע פאָם 29. אויגוסט

באללענ-מעהל

	פל.	קר'
נומער 0	24	40
" 1	23	50
" 2	22	70
" 3	21	60
" 4	19	80
" 5	18	10
" 6	16	50
" 7	14	70
" 8	12	40
" 8½	11	60

[illegible]

געלד-קורז

	פל.	קר'
זילבער-אגיא	104	—
דוקאטען	5	27
עסטעררייך-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	8	82
נאפּאָלעאָנדאָר	8	82
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	1	61
רוסישע רובעל	1	52

לאָזע.

	פל.	קר'
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	137	50
דעטטאָ צו 50	129	—
1860-ער גאנצע לאָזע	109	25
דעטטאָ פינפטעל	112	—
1854-ער 4 פּערצענטינע שטאאטס-לאָזע	100	75
1839 ראָטהשילד - לאָזע גאנצע	266	—
דעטטאָ פינפטעל	243	—
קאמאַ רעגולירונגס	25	—
קרעדיט-לאָזע	165	—
פרעסטער לאָזע פער 100 גולדען	106	—
פרעסטער לאָזע פער 50	52	—
ראָב-ראַאבפפּשיפפ-פאהרטס-לאָזע	89	75
סאלם צו 40 גולדען	30	50

	פל.	קר'
פּאלפפי צו 40 גולדען ק. מ.	25	—
קלאַרי צו 40 " "	23	50
סט. גענאָיס צו 40 " "	23	75
אָפנער צו 40 " "	25	—
ווינדישגרעטצער צו 20 גולדען ק. מ.	20	—
וואלדשטיין צו 20 " "	20	75
קעגלעוויטש צו 10 " "	12	75
רודאָלפּלאָזע צו 10 " "	13	50
סטאניסלויער צו 20 " "	14	—
אינסבּרוקער לאָזע	17	—
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	16	—
קראקויער לאָזע	17	—
טירקען לאָזע	48	—
דעטטאָ 120 פראנקס איינצאהלונגען	38	25
אונגארישע פרעמיען-לאָזע א 100 גולדען	85	—
דעטטאָ צו 50 גולדען	—	—
וויענער-לאָזע	100	50

ווערטה-פּאפּיערע.

	פל.	קר'
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	77	90
טעמעשוואר-באנאטער	77	—
זיעבענבירגישע	75	25
גאליציישע	83	60
בוקאָווינער	82	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	99	—
וויינצעהענט-אבלאָזונגס-אבליגאציאָנען	72	—
פּעסטער שיפפען-באהן	258	—
אָפנער שיפפענבאהן	100	—
מוניציפּאל-באנק	37	—
אנגלאָ-באנק 1. עמיסיאָן	39	50
אונגארישע באָדען-קרעדיט	86	75
שפאר- אונד קרעדיט-פעראיין	59	—
אונגארישע קרעדיט-באנק	227	50

	פל.	קר'
פּעסטער קאָממערציאַל-באנק	775	—
פּעסטער גענערבע-באנק	385	—
פראנקאָ-אונגארישע	90	—
אינדוסטריע-באנק-אקציען	63	—
אָפנער קאָממערציאַל-באנק	177	—
לאנדעס צענטראַל-שפּארקאססע	89	75
אָפנער פּיינערלינע	—	—
פּעסטער ערסטע פאטערלענדישע	2490	—
פּעסטער פּאָרשטעדטישע	49	—
פּעסט-אָפנער פּאָלקסשפּארקאססע	164	—
דעטטאָ צווייטע עמיסיאָן	—	—
פּפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרע-דיט צו 5 איינהאלב פערצענט	86	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען-באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	76	50
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פער-צענט	84	—
דעטטאָ צו 6 פערצענט	86	25
דער פּעסטער קאָממערציאַל-באנק	86	50
קעטטענ-בריק-אקציען	83	75
נאָרד-אָסט-באהן	120	50
אלפּאָלד-פיומאנער	142	—
אונגארישע אָסטבאהן	52	—
טהייס באהן	218	—
זיעבענבירגער באהן אקציען	—	—
קאשוי-אָדערבערגער באהן אקציען	151	—
פראנצ-יאָזעפ'ס באהן אקציען	192	—
קאָרל-לודוויג-באהן אקציען	252	—
לעמבערג-טשערנאָוויטצ-יאסי באהן	147	—
קרעדיט-אקציען	241	75
באנק-	976	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS. Budapest, 1874. Druck v. Moritz Burian, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

טערלין (אים יאהרע 1805) געקעמפפט האבען. אין דענזעלבען צימערן דיעזעס שלאָססעס וואָהנטע אויך קורין פֿאָר דער קראָנונג קאַיזער פֿערדינאַנד.

* (**קאלאמאן טיסא — אויף דער אינזעל וויט — בייא אונזערער קאניגין.**) פֿאָן דער אינזעל **וויט** (ווייגהט) שרייבט מאן פֿאָם 28. אויגוסט פֿאָלגענדעס: ערסט פֿאָר צוויא טאגען איזט דיא קאַיזערין פֿאָן עסטערַייך מיט איהרער קליינען בעגלייטונג וואָהל-בעהאלטען אויס לאָנדאָן היער אנגעלאנגט אונד זייט געסטערן באדעט זיא ווידער אים מעערע. דיא קאַיזערין לעבטע אין לאָנדאָן גאנץ איינפֿאך, שאָן אין אללער פֿריה מאכטע זיא איינע רונדפֿאהרט דורך דיעזע גראָסטע שטאדט אייראָפּא'ס. דיא קאָניגין פֿאָן ענגלאנד איבערשיקטע איהרע עקוויפּאשען אן אונזערע קאָניגין, וועלכע דיעזע אבער דאנקענד צוריקשיקטע. אין צוויא וואָכען ווירד דיא קאַיזערין פֿאָן עסטערַייך ווידער נאך לאָנדאָן רייזען. — געסטערן איזט דער פֿיהרער דער אונגארישען לינקע, נעמליך קאָלאָמאן(?) **טיסא**, נאך דער אינזעל **וויט** געקאָממען, אום דאס באד צו געברויכען אונד ער וואורדע אויך גלייך פֿאָן דער קאַיזערין פֿאָן עסטערַייך צום מיטטאג-מאלע איינגעלאדען. ביז צום 15. אָקטאָבער ווירד דיא קאַיזערין אויף דיעזער אינזעל פֿערווײלען, בייא איהרער ריקקונפֿט ווירד זיא אויך אין מינכען אבשטייגען, אום דאָרט איהרע טאָכטער צו בעזוכען. — (ווער גלויבט ניכט דאס טיסאָ מיט דער קאָניגין איבער האָהע פּאָליטיק אונד איבער דען 1867-ער אויסגלייך געשפּראָכען האטטע: יעדענפֿאללס וואר עס פֿיר טיסאָ האָכסט עהרענד איינע זאָלכע אויפֿמערקזאמקייט פֿאָן אונזערער קאָניגין צו האבען.)

* (**איין „הספד" אויף ראָטהשילד.**) אים יידישען שפּיטאל אין וויען, וועלכעס ראָטהשילד גרינדעטע, וואורדע פֿאָריגען זאָנטאג איבער דען פֿערשטאָרבענען ראָטהשילד איין הספד אבגעהאלטען. דער גאנצע זאאל וואר מיט שווארצעם טוכע בעדעקט אונד בייא דיעזעם הספד וואר אויך איין זאָהן פֿאָן ראָטהשילד אין בעגלייטונג דעם ריטטערס פֿאָן גאָלדשמידט. נאך דעם הספד זאגטע הערר נאטהאניעל ראָטהשילד דען „קדיש", וואָביא ער אויך ווינטע. — איינינע וויענער צייטונגען מעלדען, דאס ראָטהשילד איינעם זיינער הייזער אויף דער רינגשטראסע דען אָרטהאָדאָקסען שענקטע, אום דאָריס אין בעטהויז גאנץ נאך דען אָרטהאָדאָקסישען „מנהגים" צו מאכען.

* (**איינע בעדייטענדע „יאהרצייט" פֿיר דייטשלאנד**) וואר דער געסטריגע טאג. פֿאָר פֿיער יאהרען אם 2. סעפּטעמבער 1870, ענדעטע דיא שלאכט בייא סעדאן מיט דעם זיעגע דייטשלאנדס אונד מיט דער געפֿאנגעננאהמע דעס קאַיזערס נאפּאָלעאָן. דאמאלס שיקטע נאפּאָלעאָן איין שרייבען אן ווילהעלם: „דא איך ניכט אין דער מיטטע מיינער ארמעע שטערבען קאָננטע, זאָ לעגע איך מיינען דעגען אין דיא הענדע אייערער מאיעסטעט!" אום 6 אוהר מאָרגענס וואורדע דיא איבערגאבע דער פֿעסטונג סעדאן אונטערצייכנעט אונד דיא גאנצע פֿראנצאָזישע ארמעע מוסטע זיך אויף גנאדע אונד אונגנאדע ערגעבען. ווילהעלם טעלעגראפֿירטע דיעזע זיעגעסנאכריכט אן זיין וויב נאך בערלין מיט דען וואָרטען: „וועלכע ווענדונג דורך גאָטטעס פֿיהרונג!" — זאָ ערלעבטע דאמאלס דיא וועלט דאס אונגלויבליכע, אין דער גאנצען קריעגס-געשיכטע איינציג דאשטעהענדע שוישפּיעל, דאס איבער דען 25000 מאנן, וועלכע נאָך וועהרענד דער שלאכט געפֿאנגען גענאָממען וואָרדען איינע ארמעע פֿאָן 83000 מאנן, דארונטער איין מארשאלל (**מאק מאהאָן**), 40 גענעראלע, 230 שטאבס - אָפֿפֿיציערע אונד 2600 אונטער - אָפֿפֿיציערע זיך ערגעבען האבען — אונד זאממט איהרעם קאַיזער אין געפֿאנגענשאפֿט געפֿיהרט וואורדען. איבער זיינע צוזאממענקונפֿט מיט נאפּאָלעאָן טעלעגראפֿירטע דאמאלס ווילהעלם אן זיין וויב אויגוסטע: „וועלכ' איין ערגרייפֿענדער אויגענבליק וואר דער, אין וועלכעם איך דעם נאפּאָלעאָן בעגעגנעטע! ער וואר געביגט, אבער ווירדיג אין זיינער האלטונג אונד ערגעבען! איך האבע איהם ווילהעלמסהאָהע בייא קאססעל צום אויפֿענטהאלטע געגעבען. אונזערע בעגעגנונג וואר אין איינעם קליינען שלאָסע פֿאָר דער שטאדט סעדאן!" — נון איזט נאפּאָלעאָן שאָן לענגסט טאָדט, דיא פֿראנצאָזישע רעפּובליק האט שאָן איינען צווייטען פּרעזידענטען אונד פֿראנקרייך האט זיינע גראָסע נאָך ניכט צוריקערלאנגט, וועהרענד ווידער דייטשלאנד מיט יעדעם טאגע גראָסער אונד שטערקער ווירד. — אין גאנץ דייטשלאנד וואורדע דאהער געסטערן דיעזער טאג געפֿייערט, נור דיא קאטהאָלישען גייסטליכען וואָללטען פֿאָן דיעזער „סעדאן-פֿייער" ניכטס וויססען, וויל עס איהנען דער פּאפּסט פֿערבאָטען האטטע. דענן זייט סעדאן איזט אויך דיא מאכט דעס פּאפּסטעס געזונקען, דער קאָניג פֿאָן איטאליען האט גלייך דאראויף דען קירכען-שטאאט מיט ראָם אן זיך געבראכט, פֿראנקרייך, וועלכעס נאך אימער דען פּאפּסט בעשיטצט, איזט שוואך אונד דער הערר פֿאָן ביסמארק לאָסט דיא גייסטליכקייט איבעראלל פֿערפֿאָלגען.

* (1600 **רעקאָמאנדירטע בריעפֿע געשטאָהלען.**) פֿאָרגעסטערן נאכטס וואורדע אין **וויען** אים הויפּט-פּאָסט-געביידע איינגעבראָכען אונד גענען 1600 בריעפֿע, וועלכע מיט רעצעפּיס אויפֿגעגעבען וואורדען אונד מיט דער זידבאהן אנגעקאָממען וואָרען, **געשטאָהלען**. עס קאָננען נון דא שאָנע זאכען הערויסקאָממען! —

* (**אברהם יצחק ויעקב.**) אויס סענט-טאמאש (באטשער קאָמיטאט) ווירד פֿאָלגענדעס געשריעבען: פֿאָר מעהרערען יאהרען האט זיך איין איזראעליט, נאמענס **באָנדי** געטויפֿט אונד איינע קאטהאָליקין געהייראטעט, וועלכע איהם 3 זאָהנע געבאָרען האט; אים פֿאָריגען מאָנאטע איזט אבער הערר באָנדי ווידער יודע געוואָרדען אונד אויך זיינע פֿרויא זאממט דען דרייא זאָהנען זינד צום יודענטהומע איבערגאנגען. דיא זאָהנע וואורדען בעשניטטען אונד ערהיעלטען דען נאמען אונזערער אבות: אברהם יצחק אונד יעקב.

* (**איינע געפֿעהרליכע דיעבסבאנדע.**) אין **פּאסטאָ** (העוועשער קאָמיטאט) וואורדען אין דער נאכט פֿאָם 30. אויף דען 31. אויגוסט צעהן יידישע געוואָלבער ערבראָכען אונד אויסגערויבט: אבער שאָן אם מאָרגען דעם צווייטען טאגעס קאָננטע מאן דיא דיעבע ערווישען. עס וואר איינע גאנצע ציגיינער-באנדע, וועלכע אויס 11 פּערזאָנען בעשטאנד אונד אויך שאָן אין דער שטאדט **סעטשען** מעהרערעס גערויבט אונד געשטאָהלען האטטע. צום גליקע וואורדען נאך דיא געשטאָהלענען געגענשטענדע בייא דען ציגיינערן פֿאָרגעפֿונדען. —

* (**איין פּאָרטפֿאָללי-וויטץ.**) איינע בריעף-טאשע אָדער לעדער-טאשע הייסט אויף פֿראנצאָזיש „פּאָרטפֿאָללי" אונד איינע מיניסטער-שטעללע הייסט אויך „פּאָרטפֿאָללי" — נון איזט יעטצט דער געוועזענע אונגארישע מיניסטערפּרעזידענט סלאווי זאממט דעם יידישען דעפּוטירטען וואהרמאנן אין **אסטענדע** אים באדע, וואָ מאן אויך בילליגע לעדער-טאשען בעקאָממט. איינעם טאגעס זאגטע נון הערר סלאווי: „היער בעקאָממט מאן ווירקליך בילליגע פּאָרטפֿאָללי'ס!" — וואָראויף נון הערר וואהרמאנן אנטוואָרטעטע: „„זאָ בילליג זינד זיא ניכט, וויא דיא אונגארישען מיניסטער-פּאָרטפֿאָללי'ס!""

* (**איבער דען פּלאָטצליכען טאד דעם גראפֿען זיטשי**), וועלכען וויר אין פֿאָריגעם בלאטטע מעלדעטען, ערפֿאהרען וויר הייטע, דאס וואָהל איין גראף **ניקאָלויס זיטשי** פֿאָן **וואשאָנקאָ** פֿאָריגע וואָכע פּלאָטצליך פֿאָם שלאגע געטראָפֿפֿען וואורדע, אבער ניכט אויף דער באהן פֿאָן פּעסט נאך סאָן, זאָנדערן גאָר אין דער שווייץ!

טען 78 יעהריגען רב דיא היילינע תורה אויס דער האנד געפֿאללען איזט: — **דעריעניגע** שטעהט יעטצט פֿאָר מיר!" —

סענדער ווישטע דען הייסען שוויס פֿאָן זיינער שטירנע, ער לעגטע דיא הענדע פֿאָר זיין געזיכט אונד זאגטע שווער אויפֿאטהמענד: „„שווייגט אום גאָטטעס ווילען, שווייגט!""

„**שווייגען**? איך האבע אלזאָ נאך ניכט לאנגע גענוג געשוויגען! וועגן איינער איבער פֿאָללע פֿירצעהן יאהרע שוויגט, האט דער נאָך ניכט גענוג געשוויגען? ניין סענדער! ווענן איך מיך דא גלייך צו דיינען פֿיסען ווערפֿען זאָלל, ווייבע איך ניכט פֿאָן דיר! הייטע מוס עס הערויס — הייטע אָדער ניעמאלס!"

נאכדעם חיה ווידער אטהעם האָלטע, זאגטע זיא ווייטער: „זאָלל איך דיר זאגען סענדער, ווארום איך זאָ לאנגע פֿערשוויגען האבע, וואס מיר מיין הערץ שאָן אם שטערבעבעטטע דיינעס ברודערס יאָסעל פֿערראטהען האט? איך שוויעג, וויל איך קיינען חלול השם מאכען וואָללטע, וויל איך ניכט געוואָללט האבע, דאס מאן מיט פֿינגערן דייטען זאָלל אויף דעניעניגען, דער זאָלכעס געטהאן האט!"

אינצווישען וואורדען אן דעם געגענאיבער שטעהענדען פֿענסטער פֿאָן דעם נאכבאר צוויא גראָסע וואכס-קערצען אנגעצינדעט, וועלכע איינען געלבען שיין אין סענדערס שטובע הינייננשטראהלטען.

„„מארטערע מיך ניכט חיה! עס איזט צו שפּעט, וויר מיססען שאָן צו כל נדרי געהען!""

„וואס צו שפּעט? וואס ברויכסט דוא דיר הייטע דען ווייסען קיטטעל אנצוציעהען אונד דיך פֿאָר אללע לייטע הינשטעללען אונד אין דיא ברוסט שלאגען, אום דיא פֿעלען „על חטא שחטאנו" צו זאגען? דענקע דיר, דוא שטעהסט שאָן פֿאָר גאָטט אונד דער יום כפּור האט שאָן אנגעפֿאנגען, בעקעננע היער דיינע זינדען." — —

אין דיעזעם אויגענבליקע וואורדע מיט דעם האממער פֿעסט אן דאס טהאָר געקלאָפּפֿט — אונד אן דעם צווישען געגענאיבערשטעהענדען פֿענסטער וואורדען ווידער צוויא גראָסע וואכס-קערצען אנגעצינדעט — פֿאָן סענדערס שטירנע זינד דיא שוויס-טראָפּפֿען געראָנגען, אונד צולעצט וואורדען אויך זיינע אויגען פֿייכט, ער ווינטע זאָגאר וויא איין קינד אונד זאגטע: „„חיה! איין מלאך העטטע דאס ניכט טהון קאָננען, וואס איהר געטהאן האבט — — איך — — איך מוס בעקעננען — — איך האבע דיא **שריפֿט אויסגעלאָשט**!""

„וויינע דיך ערסט אויס, סענדער!" זאגטע חיה שלוכצענד אונד מיט זאנפֿטער שטימע.

„„לאססע מיך רעדען דוא גערעכטע, דיא דוא עטוואס פֿאָן גאָטט אין דיר האסט. לאססע מיך רעדען, דאמיט מיין הערץ לייכט ווירד!""

„זאָ רעדע דען!" זאגטע חיה אונד איהר אלטעס געזיכט לייכטעטע, וויא ווען עס אום 40 יאהרע יינגער געוואָרדען וועהרע. — —

„„ווילסט דוא וויססען, וויא אללעס געקאָממען איזט? — אויס מיינעם **שטאָלצע** איזט אללעס געקאָממען, דער שטאָלץ האט מיך צו דעם געמאכט, וואס דוא אין מיר זיעהסט!"" —

„שטאָלץ?"

„„יא, חיה! לאססט איך אין קורצעם דיא געשיכטע ערצעהלען: איהר וויססעט עס יא אם בעסטען, דאס מיין אונד יאָסעלס פֿאטער איינמאל איין רייכער מאנן וואר, וויא ער אבער געשטאָרבען איזט, דא איזט ניכטס איינמאל זאָ פֿיעל איבריג געבליעבען, דאס וויר דיא מוטטער העטטען ערנעהרען קאָננען. דא האבען וויר אללעס פֿערקויפֿט, וואס אונס נאָך אויס דער גוטען צייט געבליעבען וואר, דאס הויז אונד דען אָבערן זיטצ-פּלאטץ דער מוטטער אין דער ווייבער-שול האבען וויר אויך פֿערקויפֿען מיססען, בעזאָנדערס, דאס וויר דען זיטצ-פּלאטץ האבען פֿערקויפֿען מיססען, האט אונס ברידערן זעהר וועהע געטהאן, דענן נאך דיעזער זיטץ האטטע אונס אן דען איינמאליגען גלאנץ אונזערער פֿאמיליע ערינגערט, וויא אונזערע מוטטער נאָך פֿאָרנע אם גיטטער אין דער ווייבערשול צווישען דען רייכען פֿרויען געזעססען איזט אונד יעטצט וואר איהר שטעהפּלאטץ אונטען אין דער טהירע נעבען דעם ווייבע דעם שמש. דאס האט אונס ברידערן דאס הערץ אבגעדריקט אונד דער מוטטער אויך. זיא איזט אויס לויטער קרענקונג געשטאָרבען אונד זיטדעם האבען וויר ברידער אימער נור דאראנאך געטראכטעט, דען זיטצ-פּלאטץ דער מוטטער ווידער צוריקצוקויפֿען, דיעזעס אונזער ציעל מוס פֿיר גאָטט געפֿאללען האבען, דענן וויר מאכטען אויך גוטע געשעפֿטע, דיא לייטע אין דער גאססע דורפֿטען דאפֿאָן ניכטס מערקען, דענן ערסט ווענן עס אונס געגליקט וועהרע, דען זיטץ דער מוטטער צוריקצוקויפֿען, דא העטטען וויר ערסט אָפֿפֿען אויפֿגעטרעטען אונד געזאגט: זעהעט! דאס קאנן סענדער אונד זיין ברודער יאָסעל! — וואס מיין ברודער ערשפּארטע, גאב ער מיר צום אויפֿבעוואהרען, קיין מענש וואוסטע דאפֿאָן אונד עס וואר אויך אין קיינעם בוכע איינגעטראגען — נור אויף דער **טהירע** האט ער מיט קריידע געשריעבען, וואס איהם פֿאָן מיר קאָממט . . ."

(שלוס פֿאָלגט.)

איין וואָרט אן דיא גאליציאַשען יודען!

אונטער דער אויפשריפט „יודענהאס אין גאליציען" האבען וויר אין פאָריגעם בלאטטע מיטגעטהיילט, דאס דער פעראיין „שומר ישראל", אלס פערטרעטער דער גאליציאַשען יודען, געגען דיא יודענהעטצערייען דער פאָלנישען ציטונג, אן דען יוסטיץ-מיניסטער איין געזוך איינגערייכט האט; נון מעלדעט יעטצט דיא „נייע פרייע פרעססע", דאס העררר דאָברשאנסקי (רעדאקטער דער פאָלנישען ציטונג „גאזעטא נאראָדאָווא") איין וועניג שטיללער געוואָרדען איזט, זייטדעם ער זיעהט, דאס מאן איבער זיינע גרענצלאָזען אנגריפפע געגען דיא יודען דאָך ניכט שווייגט. יא· הייטע ענטשולדיגט ער זיך שאָן, דאס ער מיט זיינען שימפפערייען גאר ניכט דיא יידישע רעליגיאָן מיינע.

וויר וואָללען נון בייא דיעזער געלעגענהייט אן אונזערע יידישען לעזער אין גאליציען איין פאאר וואָרטע ריכטען: אלס היער פאָר 7 יאהרען דיא רייכסטאגס-וואהל וואר, וואָללטע דיא רעכטע פארטייא דען מיניסטער ג אָ ר אָ ו ע, אונד דיא לינקע וואָללטע דען דיכטער י ו י ק אָ י וועהלען. דאס „קאָרטעסקעדירען" דויערטע היער פאָללע דרייא מאָנאטע. דיא וועהלער גאָראָווע'ס ליעסען זיך פיעל געלד אונד פיעל וויין קאָסטען. מאן היעלט שקאנדאל-רעדען. מאן העטצטע אונד רויפטע זיך אונד אויך בייא נאכט דויערטע דער לערם אויף דער גאססע פאָרט, זאָ דאס מאן ניכט שלאָפען קאָנגטע. איין אָרדענטליכער וועהלער בעגאב זיך נון צום מיניסטער גאָראָווע אונד ערזוכטע איהן, דאס ער זעלבסט בעשוויכטיגענד אויף דיא פארטייא וויררקען זאָלל, דאמיט זיא מעהר קיינע זאָלכע שקאנדאלע מאכע; גאָראָווע אבער אנטוואָרטעטע: „זאָללען זיך דיעזע דוממען קערלע מיט דער לינקע צוזאממען דיא קאָפּפע צערשלאגען, מיר ניטצען זאָלכע שקאנדאלע, וויל זיא מיר צו מיינער וואהל פערהעלפען ווערדען!" דאריף ערווידערטע איהם דער וועהלער: „„גוט, עקסצעללענץ! דיעזע, וועלכע צו גונסטען איהרער וואהל שקאנדאלע מאכען, זינד אלזאָ נאררען! איך מים אבער דער נארר אייערער עקסצעללענץ ניכט זיין אונד ווערדע מיך גאנץ צוריקציעהען!""

דיעזעס בייספיעל וואָללען וויר אויך אויף גאליציען אנווענדען. דיא עסטערייכישע דייטשע פערפאססונגס-פארטייא, וועלכע פאָן איינער וויטערן זעלבסטשטענדיגקייט גאליציענס ניכטס וויססען וויל, האט עס אבזיכטליך מיט דען י ו ד ע ן אונד רוטהענען זאָ וויט געבראכט, דאס זיא איינע פארטייא פיר זיך געגען דיא פאָלען בילדען. דיא יודען אין גאליציען מיססען שרייען: „גאליציען דארף ניכט זעלבסטשטענדיג, זאָנדערן מוס גאנץ פאָם וויענער רייכסראטה אבהענגיג זיין, דענן וועגן דיא פאָלען זעלבסטשטענדיג ווערדען, בעדריקען אונד פערטרייבען זיא אונס אונד וויר מיססען נור מיט דער דייטשען פערפאססונגס-פארטייא האלטען אונד געגען דיא פאָלען, וועלכע איהרע זעלבסטשטענדיגקייט פערלאנגען, קעמפפען!" זאָ מיססען דיא פאָלנישען יודען שרייען, וויל זיא פאָן דער דייטשען פערפאססונגס-פארטייא דאצו אויפגעשטאכעלט ווערדען אונד דיעזעס געשרייא קאָממט אויך פיר דיעזע דייטשע פערפאססונגס-פארטייא ווייא געלעגען. אום אין גאליציען זעלבסט איינע פארטייא צור בעקעמפפונג דער פאָלנישען ווינשע צו האבען.

נון פראגען וויר, וועגן אין אונגארן דיא יודען אויפגעשטאנדען ווערען אונד געזאגט העטטען: „אונגארן בראוכט קיינען זעלבסטשטענדיגען רייכסטאג, זאָנדערן מוס פאָם וויענער רייכסראטהע אבהענגיג זיין" — העטטען דיא אונגארן, וועלכע דאָך זאָנסט קיינע יודענהעטצער וואָרען, דיעזע יודען ניכט ערמאָרדעט? עס זינד וואָהל אויך אין אונגארן יודען, וועלכע צור רעכטען פארטייא געהאָרען; אבער אויך דיא היעזיגע רעכטע וויל דיא זעלבסטשטענדיגקייט אונגארנס, זאָ וויא דיעזעלבע אים 1867-ער אויסגלייך אבגעשלאָססען וואורדע; אבער איינע פעטשאָוויטש-פארטייא, וועלכע אונגארן גאנץ פאָן עסטעררייך אבהענגיג מאכען לאססען וויל, עקסיסטירט אונטער דען אונגארישען יודען ניכט, אונד איבערהויפט שפיעלט דער אונגארישע יודע ניכט גערנע דען ז אָ נ ד ע ר ל י נ ג, ער איזט ניכט אונפערטרעגליך אונד האלט מיט דעריעניגען פארטייא, וועלכע אין זיינעם בעצירקע דיא מעהרהייט בילדעט. וואָצו זאָלל זיך אויך דער יודע מיט דען ניכט-יידישען בירגערן הערומשלאגען; ער האט זיינע בעזאָנדערע רעליגיאָן, וואָצו זאָלל ער נאָך איינע בעזאָנדערע פאָליטישע פארטייא בילדען? אין דען צייטען דער אונגארישען רעוואָלוציאָן האבען זיך אויך היער דיא יודען איינגעבילדעט, וועגן דיא אונגארן איהרע זעלבסטשטענדיגקייט ערלאנגען, ווירד קיין יודע אונטער איהנען פערבלייבען קאָננען — אונד נון האט אונגארן זיינע זעלבסטשטענדיגקייט אונד זיינען רייכסטאג ערהאלטען, אונד דיעזער רייכסטאג האט גאר דיא יודען עמאנציפירט!

וואס זאגען נון דיא פאָלנישען הערדשאפטען, וועלכע פיר דיא זעלבסטשטענדיגקייט איהרעס פאטערלאנדעס קעמפפען, וועגן זיא זעהען, דאס דער איינגעוואנדערטע יודע, וועלכען זיא איממער דולדעטען אונד איהן ניעמאלס פערטריעבען האטטען, זיך געראדע יעטצט צו איינער מעכטיגען רעגיערונגס-פארטייא געגען דיא פאָלנישען ווינשע בילדעט? דיא פאָלען ווערדען היעדורך געריצט אונד וואס וואונדער אלזאָ, וועגן איין אייפריגער פאָלע דיא יודען אלס דיא פיינדע דעם פאטערלאנדעס בעטראכטעט? דאדורך ווערדען דיא יודען אין פאָלען געהעטצט אונד געשלאגען, אונד דיא עסטעררייכישע דייטשע פערפאססונגס-פארטייא לאכט דאצו אונד מיינט: „עס איזט שאָן גוט, יע מעהר דיא יודען פאָן דען פאָלען געשלאגען ווערדען, דעסטאָ געהעסיגער ווערדען זיא געגען דיא פאָלען קעמפפען אונד דעסטאָ מעהר האבען וויר איינע גוטע אויסרעדע, אום דיא פאָלנישען ווינשע נאך זעלבסטשטענדיגקייט ניכט צו ערפיללען!" אבער אונזערער אנזיכט נאָך ווערע עס בעססער, וועגן דיא יודען בייא צייטען אויפהאָרען אונד דער עסטערייכישען פערפאססונגס-פארטייא זאגען ווירדען: „וויר מיססען ניכט אייער נארר זיין אונד אונס פאָן דען פאָלען שלאגען לאססען, שלאגט אייך זעלבסט מיט איהנען הערום!"

אונזער בלאטט איזט איין יידישעס אונד דער פאָלע קאנן עס אלזאָ ניכט לעזען אונד וויר געטרויען אונס דאהער צו זאגען, דאס זאָ וויא יעטצט דאָברשאנסקי מיט דער יודענהעטצערייא אויפהאָרען וויל, זאָ מאָגען אויך אונזערע יידישען מיטבירדער אין גאליציען מיט דער פאָלען-העטצערייא אויפהאָרען אונד קיינע בעזאָנדערע דייטשע פארטייא בילדען. דער יודע האט עס גאר ניכט נאָטהיג, זיך מיט דען פאָלען הערומצושלאגען; ער בראוכט זיך פיר דיא עסטערייכישע פערפאססונגס-פארטייא ניכט „מוסר נפש" צו זיין. —

דער לעמבערגער פעראיין „שומר ישראל" איזט ניכט וויא היער דיא „שומרי הדת" איין רעליגיאָזער פעראיין, זאָנדערן איין פאָליטישער, אונד וויר זינד איבערצייגט, דאס וועגן היער איינע זאָלכע פאָליטישע פארטייא עקסיסטירען ווירדע, וועלכע געגען דיא אונגארן ארבייטעט, זאָ ווירדע מאן זיא לענגסט געשטייניגט האבען. עס איזט וואָהל וואהר, דאס דיא אונאבהענגיגקייט אונגארנס מעהר בערעכטיגט איזט אלס דיא פאָלנישע, אבער מוס דענן היער דער יודע שיעדס-ריכטער זיין, האט ער דענן שאָן מעהר גאר קיינע אנדערע זאָרגען? — אלזאָ געהעט ליעבער אייערען געשעפטען נאך, אונד לאססעט דיא פאָלען מיט איהרער פאָליטיק אין רוה'! —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (א ו נ ז ע ר ק אָ נ י ג) ווירד אין בראנדייז (אין באָהמען) יענעס שלאָס בעוואָהנען, אין וועלכעם איינמאל יענע דרייא-קאיזער אים קוואַרטיערע וואַרען, וועלכע פעראיינט געגען דען ערסטען נאפּאָלעאָן אין דער בעריהמטען שלאכט פאָן אויס-

---

פאָלליעטאָן.

„דאס געהיימניס אויף דער טהירע."

(8-טע פ אָ ר ט ז ע ט צ ו נ ג.)

סענדער ערציטטערטע אין אללען גליעדערן אונד פראגטע שטאָטטערנד: „„י ע ט צ ט וואָללטע איהר מיך שפרעכען? ווארום געראדע יעטצט?""

„ווארום ניכט יעטצט? נור י ע ט צ ט! (זאגטע חיה, אינדעם זיא נאָך דעם סענדער שטארק אינ'ס געזיכט בליקטע). דוא ווייסט סענדער, וויר שטעהען אם איינגאנגע דעם יום כפור, דא מוס מאן זיך איילען, דאס מאן צו דען ט ה י ר ע ן דעם הימעלס קאָממט, בעפאָר מאן זיא שליעסט אונד עס צו שפעט ווירד. — אונד געראדע, וועגן מאן עטוואס אויף דעם הערצען האט, זאָלל מאן עס זיך פאָר דיעזעם גראָססען טאגע הערונטערדערעדען!" —

סענדער וואָללטע אנטוואָרטען, קאָננטע אבער זאָבאלד קיינע וואָרטע הערויספינדען, ענדליך זאגטע ער: „„קאָממט חיה, קאָממט, מיט אייך, דאס ווייס איך נאָך אויס פריהערען צייטען, מוס מאן גאנץ בעזאָנדערס אומגעהען.""

„פערל, מיין קינד, בלייבע אינדעססען היער, ביז איך מיט דיינעם אָנקעל מיך אויסגערעדעט האבע." (זאגטע חיה צו פערל). —

הייטע ערסט האט זיך ס ע נ ד ע ר דיא טאָכטער זיינעס ברודערס ערסט רעכט אנגעזעהען — „„גאנץ וויא יאָסעל!"" זאגטע ער אונד גינג מיט חיה אין איין עקסטרא-צימער.

„„אלזאָ חיה! וואס וואָללט איהר?""

„פערריעגלע ערסט דיא ט ה י ר ע!" (ריעף חיה).

סענדער מאכטע זיך איין הערץ אונד לאכטע, אינדעם ער נאָך דאבייא זאגטע: „זאָ איבעראויס וויכטיג איזט דאס, וואס איהר מיר צו זאגען האבט?"

„איך האבע נור איינע פראגע אן דיך, אונד דיא מוס פאָר דעם הייליגען כל-נדרי-אבענד בעאנטוואָרטעט ווערדען!"

„„וועגן איך עס שאָן נור הערען מאכטע!"" (זאגטע סענדער מיט ציטטערנדער שטיממע.)

חיה איזט היערויף נאָך איין וועניג שווייגענד געזעססען, אלס איינע, וועלכע זיך איבערלעגען וויל, וויא זיא איינענטליך איהרע פראגע אנפאנגען זאָלל, ענדליך זאגטע זיא מיט פעסטער שטיממע: „סענדער! איך וויל דיך נור פראגען, אָב דוא מיר ניכט ערקלערען קאננסט, ווארום דעם אלטען רבי אם פאָריגען זאממסטאג דיא הייליגע תורה פאָן דען הענדען געפאללען איזט?"

„„מ י ך פראגט איהר זאָ עטוואס? איך בין איין גראָסער עם הארץ, וויא זאָלל איך אייך זאָלכע זאכען ערקלערען קאָננען! איך מיינע נור, אונזער רבי איזט שאָן אלט אונד זעהר שוואך אונד ער קאָננטע דאס שווערע ספר תורה ניכט מעהר זאָ גוט האלטען!""

„מיינסט ד ו א דאס? איך מיינע, דוא מיינסט עס ניכט, דענן זאָנסט העטטען דיינע ליפפען ביים אויסשפרעכען דיעזער מיינונג ניכט זאָ געציטטערט. ס ע נ ד ע ר! (זאגטע יעטצט חיה מיט נאָך פעסטערער שטיממע) איך, דיא פערריקטע חיה, בין קיין למדן אונד וויל דיר דאס דאָך ערקלערען. דיא הייליגע תורה איזט ד א ה ע ר אין דען שטויב געפאללען, ו ו י י ל עס אין דיעזער נאכט איינע טהירע ניכט — אונד אויף דיעזער טהירע איזט פאָר 14 יאהרען איינע שריפט געשטאנדען — אונד דיעזע שריפט האט א י י נ ע ר אויסגעלאָשט..."

„„ליעבע חיה! איהר קאָממט דאָך שאָן וויעדער מיט אייערער אלטען „נאררישקייט"! דיא גאנצע נאססע שפאָטט אייך שאָן חיה מיט דער טהירע!""

„ס ע נ ד ע ר! אום גאָטטעס וויללען, עס איזט יעטצט קיינע צייט צום שפאססען! דוא הייסט דאס איינע „נאררישקייט" — דרייסען וואַרטען דיינע זעכס קינדער, זיא ווערדען דיך הייטע אום מחילה (פערצייהונג) ביטטען, עהע דוא נאָך צו כל נדרי געהסט — דוא וויללסט ר י י ן פאָן אללען זינדען אין דאס בעטהויז געהען; ווייסט דוא, וואס אונזער אלטער רבי אָפט שאָן געדרשנט האט? ער זאגטע אָפט, דאס אם יום כפור נור זאָלכע זינדען פערגעבען ווערדען, וועלכע מאן געגען גאָטט אלליין בעגעהט, אבער דאס אונרעכט, וועלכעס מאן געגען זיינען מיטמענשען, געגען זיינען איינענען ברודער, בעגעהט, פערצייהט גאָטט ניכט, ביז מאן ניכט דאס אונרעכט וויעדער גוט געמאכט האט! — — פערשטעהסט דוא מיך נאָך ניכט?"

„„ניין!""

„נ י י ן? — סענדער! וועה' מיר אין דיא אויגען! אנטוואָרט וויל איך! ו ו ע ר האט דיא שריפט אן יאָסעל'ס טהירע אויסגעלאָשט!"

„„חיה!"" שריע סענדער מיט הייזערער שטיממע.

„גאָטט שרייע אן — אונד ניכט מיך! א י ך אבער זאגע דיר: דעריעניגע, וועלכער דיא שריפט אויסגעלאָשט האט; דעריעניגע, וועלכער געליינגעט אונד בעטראָגען האט; דעריעניגע, וועלכער איינע יתומה אום איהר געלד געבראכט האט; דעריעניגע, וועלכער פערשולדעטע, דאס איינעם אל-